

Schweiz och kärnvapnen

Den 11 juli 1958 förklarade den schweiziska regeringen att kärnvapen i form av taktiska atomvapen var behövliga för landets försvar och att frågan om anskaffande av sådana vapen därför borde upptagas till prövning. Under den tid av mer än ett år som förflutit sedan dess har det blivit allt tydligare att regeringen har stöd av en stark folkopinion. De i regeringen representerade partierna, som bakom sig har omkring två tredjedelar av parlamentet, ställer sig så gott som enhälligt på samma linje; undantag utgör vissa snarast pacifistiska protestantiska grupper, som av allt att döma företräder en kvantitativt obetydlig och politiskt helt betydelselös minoritet inom det icke socialistiska lägret.

Inom socialdemokratin, med 53 mandat av nationalrådets 196, har däremot en mera väsentlig splittring framträtt. Redan före regeringsbeslutet hade en "vänstersocialistisk" riktning, med nationalrådet Giovannioli som ledande kraft, börjat en kampanj mot anskaffande av kärnvapen. Från denna riktning framfördes ett initiativ till författningsändring, enligt vilket produktion, införsel och användning av atomvapen skulle förbjudas. Vid partikongressen i oktober 1958 beslöts emellertid med betydande majoritet att partiet inte skulle ta ställning till frågan, och det klarades att en avsevärd del av partiet var benägen att stödja regeringslinjen. Därefter framlades av socialdemokraterna ett medlande initiativ till författningsändring, enligt vilket "beslut om den schweiziska arméns utrustning med atomvapen av något slag obligatoriskt skall föreläggas folket till avgörande". Det är att märka att inte heller detta förslag uppbäres av hela partiet och att med all säkerhet ett antal socialdemokrater kommer att rösta mot dess antagande.

Vid den nu pågående parlamentssessionen, den sista före nyvalen i oktober, kommer efter all sannolikhet frågan om kärnvapen inte före. Man är inte på något håll angelägen att bygga en valstrid på denna fråga, delvis beroende på den allmänna önskan att socialdemokraterna ånyo skall inträda i regeringen; man utgår i regel från att före valet av förbundsrådet i december två regeringsledamöter — en konservativ och en liberal — skall ställa sina platser till förfogande och att socialdemokraterna skall erhålla dessa platser och sålunda för första gången — med två förbundsråd av sju — bli företrädda i regeringen i proportion

till sin parlamentariska styrka. På många håll antas att socialdemokraterna kommer att gå något tillbaka vid oktobervalen, delvis just på grund av partiets osäkra hållning i kärnvapenfrågan.

Under nästa år (eller allra senast året därpå) skall i varje fall de två författningsinitiativen föreläggas väljarna till omröstning. Att det mera radikala initiativet om författningsförbud mot kärnvapen förkastas anses säkert; sannolikt kommer blott en minoritet av socialdemokraterna och smågrupper ur andra partier att rösta för dess antagande. Efter allt att döma blir också det medlande initiativet — om krav på folkomröstning för anskaffande av atomvapen — avvisat, såvida inte förbundsrådet anbefaller folkets medverkan eller någon märklig ändring i den internationella situationen förändrar folkstämningen. Förkastas båda initiativförslagen, innebär detta i realiteten att de schweiziska väljarna ansluter sig till regeringsbeslutet om anskaffande av atomvapen.

Vad sker för närvarande i frågan? Man utreder möjligheten att i en eller annan form skaffa de erforderliga stridsmedlen. En översikt av de problem som härvid uppstår ger en för kort tid sedan av den schweiziska generalstaben med regeringens medgivande publicerad upplysningskrift — "Zur Frage der Ausrüstung unserer Armee mit Kernwaffen". I framställningen skiljes noga mellan vapenbärare och sprängladdningar, och det betonas att förutsättningarna för anskaffande är helt olika.

Vapenbärare, användbara för atomvapen likaväl som för konventionella vapen, kan redan nu anskaffas från utlandet (läs USA), heter det i denna auktoritativa skrift. Enligt bestämda uppgifter har förberedelser redan vidtagits för inköp av sådana stridsmedel. Så vitt bekant har ingen i Schweiz hävdad den underliga tanken — fortfarande ett spöke i den svenska debatten — att anskaffning av sådana vapenbärare från ett visst land skulle innebära ett avsteg från neutraliteten; det anses självfallet att man kan inköpa vapenbärare av denna art likaväl som andra stridsmedel.

Att erhålla själva bomberna, sprängladdningarna, från utlandet är däremot för närvarande inte möjligt, betonas i generalstabens skrift. Men det är tvivelaktigt, fortsätter man, om USA, England och Ryssland kan bevara sitt kärnva-

penmonopol. "Om det exempelvis lyckades för Frankrike eller Sverige att framställa egna kärnvapen, skulle monopollet under vissa omständigheter förlora sin betydelse. Det är alltså på intet sätt uteslutet att diplomatiska strävanden att erhålla kärnvapen på för oss antagliga villkor kunde vara framgångsrika." Utan tvivel är man särskilt intresserad av en samverkan med det neutrala Sverige på detta område. Även

schweizisk produktion av kärnvapen kan i en framtid tänkas bli möjlig, fastslår tillika generalstaben.

Den nu berörda skriften är intressant inte bara på grund av de upplysningar som ges om de schweiziska planerna. Den är viktig också genom sin öppna, skickliga och sakliga analys av principfrågorna, en analys som är lika tänkvärd för svenskarna som för schweizerna.

Sept. 13 d. 2 k.
1 ul. 6 m. 1 a
S: a 23